

Ukázka z části 4 – Obsahové vymezení náplně syntetických účtů

■ ÚČTOVÁ TŘÍDA 5

I. Charakteristika

Náklad je v nejobecnějším vyjádření účelné a účelové vynaložení prostředků a práce ve vztahu k určitým výkonům. Náklad tedy znamená účelový úbytek prostředků s cílem získání ekonomického prospěchu. Náklady mají vždy svůj konkrétní objekt, se kterým se příčinně spojují.

Výdaj znamená jakýkoliv úbytek prostředků bez ohledu na to, zda je účelově vynaložený. Může se uskutečnit v souvislosti se vznikem nákladu, výběrem vkladu či snížením základního kapitálu, poskytnutým darem, splátkou úvěru či půjčky.

Nákladem sledovaného období se ve finančním účetnictví rozumí spolehlivě ocenitelné snížení aktiv nebo nárůst dluhů účetní jednotky, které byly vynaloženy v souvislosti s výnosy a které vedly ve sledovaném období k poklesu vlastního kapitálu.

Náklad může být spojen:**Doplňující informace k účtování**

- s úbytkem peněz (jde např. o nákup kancelářského materiálu za hotové, který je předán rovnou do spotřeby), je příkladem vztahu peněžní výdaj = současně náklad;
- s úbytkem nepeněžního aktiva (např. odpis dlouhodobého majetku, spotřeba materiálu ze skladu) – zde je peněžní výdaj uskutečněn dříve než náklad;
- se vznikem závazku (např. dodavatelská faktura za spotřebu elektrické energie nebo opravu, která je hrazena až při její splatnosti), náklad je zde závazkem a peněžní výdaj se posouvá až na okamžik úhrady dluhu.

V účtové třídě se účtují prvotní a ve vybraných případech i druhotné náklady narůstajícím způsobem od začátku účetního období.

Syntetické nákladové účty si účetní jednotka stanoví ve svém účtovém rozvrhu v rámci směrné účtové osnovy závazné do úrovně účtových skupin. Další členění do analytických účtů si může přizpůsobit potřebám manažerského účetnictví, vhodné je vzít v úvahu i daňovou účinnost nákladů.

II. Účtové skupiny

Text jednotlivých účtů a účtových skupin je zaměřen na účetní problematiku, ale současně je uvedena problematika daňové uznatelnosti nebo neuznatelnosti nákladů z hlediska ZDP.

50x – Spotřebované nákupy

501 – Spotřeba materiálu

Na tomto účtu se zachycuje spotřeba základního materiálu, pomocných a provozovacích látek, obalů, drobného movitého majetku (s dobou použitelnosti nad 1 rok, o kterém účetní jednotka rozhodla, že se podle interní směrnice nejedná o drobný dlouhodobý majetek), drobného movitého majetku s dobou použitelnosti kratší než 1 rok, pohonných hmot, náhradních dílů, potravin ve vlastních zařízeních k zajišťování závodního stravování, propagačních předmětů: tiskoviny (propagační materiály, reklamní letáčky atd.) a drobné propagační předměty (tužky, diáře, trička, deštníky, zapalovače atd.), materiálu v rámci norem přirozených úbytků apod.

Účtování je možno provádět způsobem A, způsobem B, přímo do spotřeby

Účetní jednotky si mohou stanovit, které druhy materiálu se budou účtovat na sklad a které se budou účtovat přímo do spotřeby (bez převzetí do skladu). Způsob A nebo B si mohou účetní jednotky samy zvolit v závislosti na tom, který způsob jim lépe vyhovuje. Účetní jednotka si stanoví způsob účtování o materiálu ve vnitřní směrnici.

Podrobný popis účtování způsobem A nebo B je uveden v části 4 – Obsahové vymezení účtů – 1xx a v části 2 – Účetní souvztahnosti u účtů 112, 132 a 501.

Ustanovení § 24 odst. 2 písm. zg) umožňuje **uznat výdaje** (náklady) **vzniklé v důsledku** prokazatelně provedené likvidace zásob materiálu, zboží, nedokončené výroby, polotovarů a hotových výrobků; u léků, léčiv či potravinářských výrobků pouze, pokud je nelze dle zvláštních právních předpisů uvádět dále do oběhu. K prokázání likvidace je poplatník povinen vypracovat protokol, ve kterém uvede důvody likvidace, způsob, čas a místo provedení likvidace, specifikaci předmětů likvidace a způsob naložení se zlikvidovanými předměty, a dále uvede pracovníky zodpovědné za provedení likvidace.

Dále jsou daňově uznatelné jen **škody vzniklé v důsledku živelních pohrom** nebo škody způsobené podle potvrzení policie neznámým pachatelem anebo jako zvýšené výdaje v důsledku opatření stanovených zvláštními předpisy.

502 – Spotřeba energie

Na tento účet se zachycuje spotřeba energie, která je využívána k energetickým a pohonným účelům (tepelná, elektrická energie, plyn, voda, pára, stlačený vzduch).

V případě, že není při účetní uzávěrce k dispozici přijatá faktura za skutečnou spotřebu energie, musí být její spotřeba předem odhadnuta a zaúčtována jako dohadná položka na účtu 389 – *Dohadné účty pasivní*. Z hlediska daně z příjmů je nutné správci daně zdůvodnit rozdíl, který by mohl vzniknout mezi odhadnutou částkou a skutečnou

výši spotřeby podle přijaté faktury na počátku následujícího účetního (zdaňovacího) období.

Pro spotřebu energie nemá zákon o daních z příjmů žádné omezení, kromě varianty podnikání v prostorách, které jsou užívány současně i k soukromým účelům. Potom je nutné spotřebu poměrným dílem rozdělit na část pro podnikání a část daňově neuznatelnou. Nejlepším řešením by byly samostatné měřicí přístroje.

503 – Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek

Neskladovatelnými dodávkami jsou dodávky vody, plynu, betonových směsí apod., které jsou určeny jako surovina pro výrobu neskladující se a při nákupu se účtují přímo do spotřeby.

504 – Prodané zboží

Na tomto účtu se zachycuje nákupní cena zboží při jeho prodeji.

Zbožím je vše, co účetní jednotka nakupuje za účelem dalšího prodeje v nezměněném stavu. Za zboží je možné považovat také nemovitosti, které účetní jednotka, jejímž předmětem činnosti je nákup a prodej nemovitostí, nakupuje za účelem prodeje v nezměněném stavu, sama je nepoužívá, nepronajímá a neprovádí na nich technické zhodnocení a dále pozemky, pokud nejsou dle rozhodnutí účetní jednotky dlouhodobým hmotným majetkem.

Analytické členění účtu 504 – *Prodané zboží* může být např. na prodej běžného zboží, zboží předané do reklamních soutěží a slosování, reklamní a propagační dárky, zboží předané k přezkoušení jakosti.

Účtování zboží je možno provádět způsobem A nebo způsobem B. Postup účtování je popsán v části 4 – Obsahové vymezení účtů – 5xx (u účtu 501 – *Spotřeba materiálu*) a současně v části 2 – Účetní souvztažnosti – u účtu 504.

V souvislosti s účtováním zboží (zásob obecně) se vyskytují často problémy se správným zařazením **obalů a jejich účtováním**. Nejdříve je nutné posoudit, zda se jedná:

- o obaly **nevratné**, které jsou spolu se zbožím odběrateli prodávány a fakturovány, nebo
- o obaly **vratné** (např. vratné láhve, přepravky, barely, sudy, bubny, palety, bedny, kontejnery, cisterny, konve, pytle apod.), které mohou být také odběrateli jenom zapůjčeny, popř. na ně může dodavatel vyžadovat zálohu.

Zákon o daních z příjmů nemá žádné zvláštní omezení pro prodej zboží. Při prodeji je nutné prokázat pouze vazbu mezi cenou nákupní a cenou prodejní, aby byla uplatněna cena obvyklá (cena, která by byla sjednána mezi nezávislými osobami v běžných obchodních vztazích).

U vzorků musí poplatník prokázat, že šlo skutečně o vzorek zboží poskytnutý za účelem prověření jeho vlastností zákazníkem. Musí být uvedeno, komu, kdy a za jakým účelem byl vzorek předán.

Problémy bývají někdy s určením výše **ztratiného**. Vždy je nutné zohlednit způsob prodeje (jiná výše ztratiného bude u pultového prodeje, jiná v samoobsluze a v obchodních domech, kde se dá přecházet mezi odděleními). Vypočtenou výši ztratiného je vhodné konzultovat se správcem daně.

51x – Služby

511 – Opravy a udržování

Účet je určen pro účtování nákladů na opravy a udržování majetku. Neúčtuje se zde o technickém zhodnocení (které není nákladem, ale zvyšuje vstupní cenu majetku), se kterým se někdy opravy zaměňují. Problematika oprav a technického zhodnocení je podrobněji popsána v části 4 – Obsahové vymezení účtů – 0xx.

Poplatník musí při daňové kontrole prokázat, zda šlo opravdu o opravu (která je přímo nákladem) nebo o technické zhodnocení. K tomu by měl mít shromážděno dostatek důkazů. Účetní jednotky si mohou na větší opravy vytvářet rezervy, které jsou při dodržení zákonem stanovených podmínek daňově uznatelným nákladem (zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění p. p.). Rezervy nelze vytvářet na opravy poškozeného majetku.

Při **nákupu staršího dlouhodobého majetku** je rozhodující, zda byl předmět funkční před uvedením do užívání podle protokolu o převzetí. V případě, že majetek musel být opraven před uvedením do užívání, jde o náklady, které jsou součástí pořizovací ceny, ze které bude předmět odpisován. V opačném případě, pokud byl předmět zařazen jako funkční a teprve poté opraven, jde o provozní náklad – opravu.

512 – Cestovné

Na účtu 512 se zachycují všechny náhrady související s pracovními cestami v tuzemsku i v zahraničí (ale ne všechny náhrady za tyto cesty musí být daňově uznatelným nákladem).

Velmi důležité je ustanovení, **komu lze cestovní náhrady poskytovat**. Jsou to:

- zaměstnanci v pracovním poměru,
- osoby, se kterými byla sjednána dohoda o provedení práce anebo dohoda o pracovní činnosti, je-li to dohodnuto (cestovní náhrady musí být v dohodě o provedení práce a v dohodě o pracovní činnosti uvedeny písemně, jinak jsou poskytovány bez právního podkladu),

- c) osoby, o nichž to stanoví § 188 odst. 4 ZP (zahraniční pracovní cesty konané na základě dohod o vzájemné výměně zaměstnanců),
- d) společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným,
- e) členové statutárních orgánů právnických osob,
- f) další osoby v případech plnění tzv. jiných úkonů v obecném zájmu.

Nárok na cestovní náhrady mají i majitelé firem – **fyzické osoby, spolupracující osoby, společníci** veřejných obchodních společností a **komplementáři** komanditních společností. Podmínky pro poskytnutí cestovních náhrad se u nich řídí § 24 odst. 2 písm. k) ZDP. Pro podnikatele je obdobou pravidelného pracoviště sídlo podnikání uvedené v živnostenském listě nebo jiném povolení k podnikání.

Náhrady podle zákona lze **paušalizovat**. Na poplatníkovi závisí povinnost prokázat oprávněnost stanovení paušálu. Paušál by měl být stanoven na základě výše vypláčených cestovních náhrad v minulém období (za optimální délku považují předchozí čtvrtletí, někteří autoři uvádějí i pouze jeden měsíc).

Mezi cestovní náhrady patří:

- a) **jízdné všemi druhy dopravních prostředků**
Daňově uznatelné jsou všechny jízdné výdaje: výdaje za jízdenku vlakem, autobusem, za letenku, místenku, za použití lůžkového vozu, za taxíků apod. Není zákonem omezeno použití některého dopravního prostředku v závislosti na vzdálenosti, jak tomu bylo dříve,
- b) **použití osobního automobilu**
K pracovní cestě může být užito motorové vozidlo, které je v **obchodním majetku** firmy, v **nájmu** nebo i **soukromé vozidlo** zaměstnance,

■ vozidlo zahrnuté do obchodního majetku nebo v nájmu účetní jednotky

Při pracovních cestách **vozidly zahrnutými do obchodního majetku** účetní jednotky – poplatníka nebo v nájmu, se uplatňuje **spotřeba PHM v prokázané výši podle dokladů o nákupu**. O těchto nákladech se účtuje na účtu 501 – Spotřeba materiálu. Současně musí doklady o nákupu odpovídat knize jízd, která dokládá skutečnost, že spotřebované PHM byly skutečně spotřebovány na činnost podléhající dani z příjmů.

Současně vzniká poplatníkovi – držiteli vozidla – od měsíce, ve kterém se vozidlo stalo předmětem daně silniční, povinnost platby silniční daně.

■ vozidlo nezahrnuté v obchodním majetku poplatníka

Při pracovní cestě je možné použít i **vozidlo, které není zahrnuté do obchodního majetku** a jde o vlastní vozi-

dlo podnikatele, vozidlo vypůjčené podle smlouvy o výpůjčce anebo vozidlo zaměstnance (vlastní i cizí). V případě užití **vlastního silničního motorového vozidla**, které není zahrnuto do obchodního majetku poplatníka, nebo vozidla bezplatně vypůjčeného se poskytuje náhrada ve výši sazby **základní náhrady** (pro rok 2011 – 3,70 Kč) a náhrada **výdajů za spotřebované pohonné hmoty**. Pro stanovení výdajů za spotřebované PHM lze použít ceny určené vyhláškou MF ČR. Použije-li poplatník ceny vyšší, je povinen je doložit doklady o nákupu.

Náhradou výdajů za spotřebované PHM se rozumí částka stanovená v závislosti na počtu ujetých km, nákupní ceně PHM a na spotřebě PHM uvedené výrobcem nebo dovozcem v technickém průkazu vozidla (aritmetický průměr všech údajů o spotřebě nebo údajů o spotřebě pro kombinovaný provoz).

■ vozidlo zařazené v obchodním majetku užívané i pro soukromé jízdy

Při užívání motorového **vozidla, které je zahrnuto v obchodním majetku** poplatníka nebo v nájmu, jak **pro služební, tak i pro soukromé účely** zaměstnanců, se neuplatňuje režim poměrné výše nákladů, neboť tento režim není uplatňován ani pro poměrnou výši pořizovací ceny motorového vozidla (1 %) zahrnované do základu daně zaměstnance (společníka). Přitom výdaje za PHM se uznávají pouze při použití pro služební účely. Pracovník musí uhradit spotřebované PHM a odvést DPH příslušející této spotřebě (doklad o použití) při použití vozidla pro soukromé účely.

c) **stravné, náklady na ubytování, vedlejší náklady, kapesné**

Před pracovní cestou je zaměstnavatel povinen zaměstnanci poskytnout zálohu, pokud se nedohodnou jinak. Zálohu lze poskytnout v zahraniční měně nebo v jakémkoliv volně směnitelné měně (tzn. i v Kč).

Pojem „**ubytování**“ není specifikován ani není limitována jeho výše. Důležité je doložit každý výdaj za ubytování řádným dokladem z tuzemska nebo ze zahraničí, který musí mít všechny náležitosti. U hotelů nebo jiných veřejných ubytovacích zařízení není s dokladem problém.

Stravné je stanoveno za každý kalendářní den a je upraveno MPSV pro tuzemské cesty a MF ČR pro zahraniční pracovní cesty v opakujících se časových intervalech (nově vždy k 1. lednu nového období).

U vedlejších výdajů spojených s pracovní cestou musí zaměstnavatel posoudit, co považuje za nutné vedlejší výdaje (z hlediska hospodárnosti a ve vztahu k zaměstnanci), neboť nejsou v zákonu vyjmenovány (např. telefon, fax, poštovné, vstupenky, parkovné). Tyto výdaje musí být doloženy řádným dokladem se všemi náležitostmi.

Při zahraniční pracovní cestě lze zaměstnanci poskytnout **kapesné** v cizí měně do výše 40 % stravného stanoveného MF ČR. Poskytnutí vyšší částky kapesného je možné,

ale není daňově uznatelné u organizace. U pracovníka je součástí základu daně z příjmů ze závislé činnosti. Kapesné se neprokazuje doklady o jeho užití.

Analytická evidence u cestovních nákladů je vedena především pro účely daně z příjmů, aby již při zaúčtování byly vyloučeny náklady nad limit, poskytované ve vyšších částkách nebo mimo zákoník práce [§ 24 odst. 2 písm. zh) ZDP].

Zaměstnavatel může poskytovat zaměstnancům i jiné náhrady, než jsou uvedeny v zákonu, nebo náhrady nad stanovený limit (nejčastěji jde o vyšší kapesné, vyšší sazbu základní náhrady, sazbu za 1 km). Jejich poskytování musí být upraveno v kolektivní nebo pracovní smlouvě a pro zaměstnavatele jsou daňově neuznatelným nákladem.

Paušální výdaje na dopravu

Do ZDP byla doplněna nová ustanovení k § 24 odst. 2 písm. zt), § 25 odst. 1 písm. zp), § 28 odst. 6 týkající se použití „paušálních výdajů na dopravu“ motorovým vozidlem u podnikatelů (novelizováno pro rok 2011).

Jako daňový výdaj (náklad) lze uplatnit:

5 000 Kč / za každý celý kalendářní měsíc zdaňovacího období, ve kterém poplatník užíval vozidlo k dosažení, zajištění nebo udržení zdanitelných příjmů (kromě § 10) a nepřenechal vozidlo ani po část příslušného kalendářního měsíce k užívání jiné osobě, pokud:

- neuplatnil prokazatelný náklad za spotřebu PHM při použití vozidla v obchodním majetku nebo v nájmu,
- poplatník užívá vozidlo, u kterého uplatňuje paušální výdaj na dopravu, výlučně k dosažení, zajištění nebo udržení zdanitelných příjmů, pokud tak prohlásí, není-li prokázáno jinak,
- při částečném použití pro soukromé účely lze na takové silniční motorové vozidlo uplatnit pouze část paušálního výdaje ve výši 80 % této částky (označeno jako „krácený paušální výdaj na dopravu“),
- uplatní poplatník u některého vozidla krácený paušální výdaj na dopravu, potom pro účely ZDP platí, že ostatní vozidla, u nichž uplatní paušální výdaje na dopravu, užívá výlučně k dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů, a
- paušální výdaj je možné uplatnit v přiznání nejvýše za 3 vlastní silniční motorová vozidla zahrnutá nebo nezahrnutá do obchodního majetku nebo v nájmu.

Při použití paušálu jsou některé náklady daňově neuznatelné, a to:

- na spotřebované pohonné hmoty a parkovné vynaložené v souvislosti s užíváním vozidla,
- pokud je uplatňován u vozidla krácený paušální výdaj na dopravu, pak:
- nedaňovým nákladem je 20 % ostatních nákladů,
- odpisy je nutné krátit o 20 %.

513 – Náklady na reprezentaci

Za reprezentaci je často považována i běžná reklama, tisk vizitek, výroba drobných reklamních předmětů obsahující jméno firmy a další výkony, které však jako reklama

patří na účet 518 – *Ostatní služby* (popř. 501 – *Spotřeba materiálu* nebo 548 – *Ostatní provozní náklady*), ale především jde o náklady daňově uznatelné.

Dochází k záměně pojmů: dar – sponzorování – reklama – poskytnutí reklamních a propagačních předmětů – reprezentace.

Poskytnutí reklamních a propagačních předmětů

Jde o formu reklamy, která je zvýhodněna z hlediska daně z příjmů i DPH, ovšem pouze v případě drobných předmětů [§ 25 odst. 1 písm. t) ZDP], které jsou opatřeny obchodním jménem nebo ochrannou známkou poskytovatele daru nebo názvem propagovaného zboží nebo služby, jehož hodnota bez daně z přidané hodnoty nepřesahuje 500 Kč a který není s výjimkou tichého vína předmětem spotřební daně (účetně 501 – *Spotřeba materiálu*, 513 – *Náklady na reprezentaci*, 518 – *Ostatní služby*).

Reprezentace

Většina nákladů na reprezentaci patří do daňově neuznatelných nákladů z hlediska zákona o daních z příjmů (pohoštění, občerstvení, reklamní předměty apod.). Výjimku tvoří pouze poskytnutí výše uvedených drobných předmětů a dále předmětů poskytnutých do reklamního slosování a veřejné soutěže. Pokud jsou poskytnuty v souladu s ustanoveními zákona o daních z příjmů, jsou to náklady daňově uznatelné.

Zajímavé je, že zákon o daních z příjmů neomezuje množství poskytnutých reklamních a propagačních předmětů ve vztahu k jednomu subjektu ani množství z hlediska času (v rámci jednoho zdaňovacího období). Pokud by však byl předmět vyšší ceny než 500 Kč a poplatník uplatnil odpočet na vstupu, jde na výstupu o zdanitelné plnění, ze kterého je rovněž nutné odvést DPH.

518 – Ostatní služby

Jiné nakupované služby než ty vyjmenované na předcházejících syntetických účtech se zachycují na účtu 518 s dalším podrobnějším analytickým členěním podle vnitřních potřeb účetní jednotky. Rovněž tak drobný nehmotný majetek, o kterém účetní jednotka rozhodla, že není dlouhodobým majetkem se účtuje do spotřeby také na účet 518.

U výkonů nehmotné povahy, pokud jsou doloženy řádnými účetními a daňovými doklady, je respektována jejich věcná a časová souvislost se zdaňovacím obdobím a pokud jsou prokazatelně vynaloženy k zajištění zdanitelných příjmů, jsou ve většině případů daňově uznatelné. Problémy mohou být někdy u operativního a finančního pronájmu v případě nedodržení základních ustanovení zákona o daních z příjmů pro nájemné.

a) Nájemné – finanční pronájem

Výdaje na nájemné se zachycují i v účetnictví v souladu s ustanoveními zákona o daních z příjmů. Pokud si nájemce pozorně neprostuduje před podpisem nájem-

ní smlouvy všechny její náležitosti z hlediska právního a daňového, může mít i po skončení smlouvy problémy s uznáním zaplaceného nájemného jako daňově uznatelného nákladu.

Základní podmínky pro daňovou uznatelnost splátek při finančním pronájmu naleznete v § 24 odst. 2 písm. h), zl), § 24 odst. 4, 5, 6, 16, § 25 odst. 1 písm. ze) ZDP. Pozor na novely pro rok 2011!

b) Nájemné – operativní pronájem

Nájemní doba není u operativního pronájmu omezena a stejně tak ani výše nájemného. Jediná podmínka v zákonu o daních z příjmů je v případě, kdy jde o prodej nájatého hmotného majetku původně v operativním pronájmu místo vrácení pronajímateli v § 24 odst. 5 ZDP.

Nájemné může být nájemcem hrazeno také ve formě nepeněžního plnění (např. formou technického zhodnocení, oprav, údržby), které je pak příjmem vlastníka (pronajímatele). Příjmem vlastníka (pronajímatele) je také nepeněžní plnění od nájemce ve výši výdajů vynaložených nájemcem nad rámec smluveného nájemného nebo nad rámec výdajů souvisejících s obvyklým udržováním, a to na základě písemného souhlasu vlastníka s rozsahem a výší vynaložených výdajů, které nejsou vlastníkem hrazeny. S operativním pronájmem nebytových prostor souvisí placení nájemného, úhrada služeb poskytovaných pronajímatelem v pronajatých prostorách a přefakturace jiných výkonů. Ve smlouvě by měly být uvedeny všechny podmínky nájmu: co je pronajímáno, rozloha, zařízení umístěná v těchto prostorách, poskytované služby od pronajímatele (většinou jejich přefakturace), částky za jednotlivé úkony uvedené ve smlouvě, způsob úhrady, období úhrady apod.

c) Reklama, propagace, inzerce

d) Nehmotný majetek a technické zhodnocení na nehmotném majetku do limitu v ZDP

Účetní jednotka sama ve vnitřní směrnici rozhodne o hranici pro nehmotný majetek, jenž považuje za dlouhodobý, který eviduje v účtové třídě 0 a odpisuje jako dlouhodobý majetek na účtu 551 – *Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku*. Odpisy se stanoví podle doby použitelnosti nebo i z jiného hlediska.

e) Ostatní služby

Služby spojové – spotřeba poštovních známek (kromě kolků, které je lépe účtovat na 538 – *Ostatní daně a poplatky*), paušální a úvěrové poplatky, poplatky za balíky, dobírky, poštovní poukázky, telegramy, poplatky v telekomunikačním styku atd.

Služby poradenské, právní, ekonomické, auditorské

Překlady, expertizy, posudky

Školení, kurzy

Na účet 518 se zachycují také výdaje (náklady) vynaložené poplatníkem s příjmy podle § 7 na uhrazení úhrad za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání podle zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, které souvisí s podnikatelskou nebo jinou samostatně výdělečnou činností poplatníka, omezeny nejvýše částkou 10 000 Kč.

Přepravné – nepatří sem přepravné dlouhodobého majetku a zásob, které je součástí jejich pořizovací ceny.

52x – Osobní náklady

521 – Mzdové náklady

Na účtu se zachycují **všechny pracovní právní nároky zaměstnanců**, které patří do nákladů účetní jednotky. Především jde o mzdové nároky z pracovního poměru nebo z dohod konaných mimo pracovní poměr. Zaměstnanec může mít u jednoho zaměstnavatele uzavřen pracovní poměr a současně dohodu o práci konané mimo pracovní poměr (mzdové nároky se v tomto případě sčítají) nebo dohodu o práci konané mimo pracovní poměr u jiného zaměstnavatele (pracovní poměr i dohoda je samostatným základem daně).

Základní pojmy a úprava mzdových nároků zaměstnanců je v **zákoníku práce**. Poplatník s příjmy ze závislé činnosti se označuje jako „zaměstnanec“, plátce příjmů jako „zaměstnavatel“. **Zákon o daních z příjmů** upravuje pouze zdaňování příjmů ze závislé činnosti, vybírání a placení daní, prokazování nezdanitelných částek, náležitosti mzdového listu pro účely daně z příjmu apod.

Výhody poskytnuté zaměstnancům

Zaměstnancům mohou být také poskytovány **různé výhody**, které patří do oblasti pracovních a sociálních podmínek (účetně se zachycují na účtech 527 – *Zákonné sociální náklady* a 528 – *Ostatní sociální náklady*). Časté bývá poskytování příspěvku na stavební spoření nebo penzijní připojištění od zaměstnavatele a použití služebních automobilů pro soukromé účely. Bude-li zaměstnavatel poskytovat zaměstnanci **vyšší náhrady, než je možné podle ZDP nebo jiných právních předpisů** (např. vyšší stravné při zahraniční cestě, vyšší sazba základní náhrady apod.), je to zdanitelný příjem zaměstnance a daňově neuznatelná částka u zaměstnavatele.

522 – Příjmy společníků a členů družstva ze závislé činnosti

Na tento účet patří jen příjmy podle § 6 odst. 1 písm. b) ZDP, a to příjmy za práci členů družstev, společníků a jednatelů společností s ručením omezeným a komanditistů komanditních společností, i když nejsou povinni při výkonu práce pro družstvo nebo společnost dbát příkazů jiné osoby. Tyto osoby mají pro účely ZDP **statut zaměstnance a zúčtování jejich příjmů je obdobné jako účtování mezd na účtu 521**, pouze s tím rozdílem, že závazek účetní jednotky při výplatě se zachycuje na účtu 366 – *Závazky ke společníkům a členům družstva ze závislé činnosti*.

Jednatel společnosti s r. o.

Na odměnu jednatele a společníka společnosti s ručením omezeným se pohlíží stejně jako na běžnou mzdu, a to jak při srážce měsíční zálohy na daň, tak při ročním zúčtování daňových záloh nebo při podávání daňového přiznání. Zákon o nemocenském pojištění nepředpokládá účast jednatelů bez pracovního poměru na nemocenském pojištění. Jednatelé podléhají odvodu pojistného na sociální zabezpečení pouze v případě příjmů nad 6 200 Kč měsíčně (tato hranice je stanovena pro rok 2011). Povinnosti odvádět pojistné na všeobecné zdravotní pojištění jednatelům zůstala, a to bez ohledu na výši dosažených měsíčních příjmů.

523 – Odměny členům orgánů společnosti a družstva

Odměny členů kolektivních orgánů společnosti a družstva jsou podle § 25 odst. 1 písm. d) ZDP **daňově neuznatelné**. Výše odměny může být buď určena společenskou smlouvou, stanovami, rozhodnutím příslušného orgánu společnosti, nebo být i předmětem smlouvy mezi členem orgánu a společností.

524 – Zákonné sociální pojištění

Zaměstnavatel odvádí pojistné na sociální zabezpečení ve výši 31,5 % ze mzdy (25 %, resp. 26 % platí zaměstnavatel a 6,5 % se sráží zaměstnanci) a pojistné na zdravotní pojištění ve výši 13,5 % ze mzdy (9 % platí zaměstnavatel a 4,5 % se sráží zaměstnanci).

Sazba pro výpočet zdravotního pojištění je stanovena zákonem jako 13,5 % z toho 1/3 hradí zaměstnanec, 2/3 zaměstnavatel. Při použití sazeb 4,5 % a 9 % může docházet k vyššímu, byť zanedbatelnému odvodu pojistného v důsledku dvojího zaokrouhlení. Pojistné na ZP se zaokrouhuje jen jednou – tedy celé pojistné, nikoliv jeho dílčí části. Pojistné na ZP za zaměstnavatele je pak součtem dílčích částí pojistného za každého pojištěnce, které zákon stanoví ve výši 2/3 ze 13,5 %. Z hlediska pojistného na sociální zabezpečení se výše pojistného zaokrouhuje na celé koruny směrem nahoru za každého pojištěnce zvláště a při více zaměstnáních u téhož zaměstnavatele za každý pracovněprávní vztah samostatně. Pojistné za zaměstnavatele se vypočte z úhrnu vyměřovacích základů všech zaměstnanců a zaokrouhlí se tudíž pouze jednou.

Zaměstnavatel vyplácí zaměstnanci od 4. do 21. dne dočasné pracovní neschopnosti náhradu mzdy, která se vypočítá z průměrného výdělku. Náhrada mzdy se do výše nároku podle zákoníku práce nedaní. Pokud si zaměstnavatel určil sazbu pojistného na sociální zabezpečení ve výši **26 %** z vyměřovacího základu a oznámil toto rozhodnutí OSSZ do 20. 1. 2011 (k oznámení učiněnému po tomto dni se nepřihlíží), tak **snižuje odvod pojistného na sociální zabezpečení o 1/2 vyplacené náhrady** mzdy při dočasné pracovní neschopnosti (karanténě), kterou poskytl zaměstnancům při dočasné pracovní neschopnosti v souladu s § 192 a 194 zákoníku práce. Zaměstnavatel, který odvádí pojistné ve výši **25 %** z vyměřovacího základu, **hradí celou výši náhrady mzdy** při dočasné pracovní neschopnosti (karanténě).

Pojistné na sociální zabezpečení a na zdravotní pojištění je daňově uznatelné, jen pokud bylo zúčtováno do nákladů (účet 524) a zapláceno do konce měsíce následujícího po uplynutí zdaňovacího období nebo jeho části [§ 24 odst. 2 písm. f) ZDP]. Budou-li tyto částky zapláceny po stanovených termínech, sníží se o ně základ daně ve zdaňovacím období, ve kterém byly takto dodatečně zapláceny (odvedeny).

Více viz část 2 – Účetní souvztažnosti (účet 524).

525 – Ostatní sociální pojištění

Na tento účet se zachycuje předpis **penzijního připojištění se státním příspěvkem a životní a důchodové připojištění** placené zaměstnavatelem za zaměstnance.

Daňově uznatelné u zaměstnance je pojištění, pokud byla ve smlouvě sjednána výplata pojistného plnění až po 60 kalendářních měsících a současně nejdříve v roce dosažení věku 60 let, v úhrnu však maximálně do výše 24 000 Kč ročně od téhož zaměstnavatele.

526 – Sociální náklady individuálního podnikatele

Účet se užívá pro zachycení předpisů závazků z pojistného u podnikatelů – fyzických osob, popř. za spolupracující osoby podnikatele. Nepatří sem pojistné na sociální zabezpečení na zaměstnance, pokud by je měl podnikatel v pracovním poměru.

Novelou ZDP od 1. 1. 2008 bylo podle § 25 odst. 1 písm. g) doplněno mezi daňově neuznatelné náklady pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění hrazené veřejnou obchodní společností za společníky této společnosti, komanditní společností za komplementáře, poplatníkem majícím příjmy z podnikání (§ 7 ZDP) a jiné samostatně výdělečné činnosti, poplatníkem majícím příjmy z pronájmu (§ 9 ZDP) a pojistné hrazené osobami samostatně výdělečně činnými, které nejsou nemocensky pojištěny a pojistí se na denní dávku při dočasné pracovní neschopnosti u soukromé pojišťovny.

Dále si mají osoby samostatně výdělečně činné možnost odečíst od základu daně z příjmů ve zdaňovacím období platbu příspěvků na penzijní připojištění se státním příspěvkem **sníženou o 6 000 Kč**. Maximální částka, kterou lze takto odečíst za zdaňovací období, činí **12 000 Kč** (§ 15 odst. 5 ZDP). Současně si mohou odečíst platbu příspěvků na soukromé životní pojištění na základě pojistné smlouvy za předpokladu, že výplata pojistného plnění je ve smlouvě sjednána až po **60 měsících** od uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník věku **60 let**. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu **12 000 Kč**, a to i v případě, že poplatník má uzavřeno více smluv s více pojišťovnami (§ 15 odst. 6 ZDP).

527 – Zákonné sociální náklady

Účet užívají účetní jednotky, které **uhrazují zaměstnancům další náklady na zlepšení pracovních a sociál-**

ních podmínek, které jsou daňově uznatelné v plné výši nebo v rámci limitu stanoveného ZDP či dalšími právními předpisy.

Daňově uznatelným výdajem (nákladem) u zaměstnavatele jsou např. výdaje (náklady) na pracovní a sociální podmínky, péči o zdraví a zvýšený rozsah doby odpočinku zaměstnanců vynaložené např. na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a hygienické vybavení pracovišť, závodní preventivní péči, na lékařské prohlídky a lékařská vyšetření stanovené zvláštními předpisy, provoz středních odborných učilišť a vzdělávacích zařízení, na provoz vlastních zařízení závodního stravování kromě hodnoty potravin a další.

Daňově uznatelné jsou veškeré náklady na odborný rozvoj zaměstnanců, školení vč. zvýšení kvalifikace a rekvalifikace, pokud souvisí s předmětem činnosti zaměstnavatele. Na straně zaměstnance jsou tato plnění posouzena jako příjmy osvobozené od daně z příjmů ze závislé činnosti.

Podle § 24 odst. 2 písm. zu) ZDP ve znění účinném od 1. 1. 2011 je daňovým nákladem i **motivační příspěvek** poskytnutý na základě smluvního vztahu žákovi nebo studentovi připravujícímu se pro poplatníka na výkon profese. Tímto příspěvkem se rozumí stipendium, příspěvek na stravování, ubytování, vzdělávání ve vzdělávacích zařízeních související s budoucím výkonem profese, jízdné v prostředcích hromadné dopravy do místa vzdělávání a na pořízení osobních ochranných prostředků a pomůcek. Tento příspěvek je limitován částkou **5 000 Kč** měsíčně v případě studenta vysoké školy a **2 000 Kč** měsíčně v ostatních případech. Z pohledu příjemce je u žáka nebo studenta motivační příspěvek příjmem ze závislé činnosti podle § 6 odst. 1 písm. d) ZDP, který není od daně z příjmů osvobozen.

528 – Ostatní sociální náklady

Pro zaměstnance je možné podle kolektivní smlouvy nebo v rámci jiných vnitřních předpisů zajišťovat bezplatně např. vstupenky na kulturní a sportovní akce, rehabilitační péči (masáže) ve vlastním zařízení nebo ve fitcentru či zdravotnickém zařízení, nepeněžní dary k výročí a jubileím, poukazy na dětské tábory, nadlimitní příspěvek na závodní stravování, apod., ale pozor většina těchto plnění podléhá u zaměstnance dani z příjmů jako součást mzdy.

53x – Daně a poplatky

V této účtové skupině se účtuje o předpisech a placení daně silniční, daně z nemovitostí, daně z převodu nemovitostí, spotřebních daních, dani darovací a poplatcích.

Daňově uznatelným nákladem je až zaplacená daň z nemovitostí a daň z převodu nemovitostí, a to i v případě, bude-li zaplacená ručitelem za původního vlastníka. **Daň silniční** je daňově uznatelným nákladem podle ZDP již na základě jejího předpisu [§ 24 odst. 2 písm. ch)].

Daň dědická a daň darovací jsou daňově neuznatelné [§ 25 odst. 1 písm. s) ZDP] a také daně zaplacené za jiného poplatníka s výjimkou uvedenou výše [§ 25 odst. 1 písm. r)].

Daňově uznatelné jsou také **zaplacené poplatky** vztahující se k činností, z nichž příjmy podléhají dani.

54x – Jiné provozní náklady

541 – Zůstatková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku

Při vyřazování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku na rozvahových účtech musí být současně zachycena do nákladů zůstatková cena tohoto vyřazovaného majetku (pokud jde o dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek, který se odpisuje a není plně odepsán).

Podle způsobu vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku se použije nákladový účet:

- 541 – Zůstatková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku (při prodeji předmětů),
- 543 – Dary (při darování dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku),
- 551 – Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku (při fyzické likvidaci předmětů),
- 549 – Manka a škody (při vyřazení v důsledku poškození nebo odcizení).

Daňově uznatelnou cenou při prodeji je daňová zůstatková cena hmotného majetku [§ 24 odst. 2 písm. b) ZDP], který lze podle ZDP odpisovat. Při částečném prodeji je výdajem (nákladem) poměrná část zůstatkové ceny. Obdobně se toto ustanovení vztahuje na **účetní zůstatkovou cenu** hmotného a nehmotného majetku odpisovaného podle zákona o účetnictví, jehož účetní odpisy jsou výdajem (nákladem).

Dále je daňově uznatelná **vstupní cena** hmotného majetku [§ 24 odst. 2 písm. t) ZDP] vyloučeného z odpisování, a to jen do výše příjmů z tohoto majetku.

542 – Prodaný materiál

Pořizovací cena při prodeji materiálu je při jeho vyřazení sledována na samostatném nákladovém účtu proto, aby bylo možné zjistit účetní výsledek hospodaření z prodeje zásob materiálu. Toho dosáhneme porovnáním výnosů z prodeje zásob materiálu na účtu 642 – Tržby z prodeje materiálu (prodejní cena) a účtu 542 – Prodaný materiál (pořizovací cena).

Pořizovací cena materiálu je při prodeji daňově uznatelná v plné výši bez ohledu na cenu prodejní.

543 – Dary

Podle obecného rozdělení darů musíme i při účtování vycházet z účelu, na který byl dar poskytnut a co je předmětem darování (vést analytickou evidenci). Na účet 543 patří pouze dary poskytované podle § 628 ObčZ.